

د خصوصی سکتور وده اجرائیوي لنډیز

د عینک د مسو کان او د امو سیند د تیلو حوزې د پراختیا لپاره اړین لومړیتوب لرونکې توکي او خدمات چې څه باندې ۸۰۰ میلیون ډالره ارزښت به ولري (د پراختیا د ټول لگښت ۲۷ سلنه)، د هغو افغان پلورنکو لخوا چې د دې څېړنې په بهیر کې ارزول شوي، برابر کړای شي. سربېره پردې، ځایي شرکتونه کولای شي د ۱۵۱ میلیون ډالرو په ارزښت عملياتي توکي او خدمات چمتو کړي (د مجموعي ۲۲ سلنه).

عینک	اموسیند	مجموع	
۲۴۵۰	۶۷۵	۳۱۲۵	ټوله تجهیزاتي پانگه
۳۹۰	۱۳۰	۵۲۰	۱ کټگوري
۱۸۰	۱۳۰	۳۱۰	۲ کټگوري
۵۷۰	۲۶۰	۸۳۰	ځایي تجهیزاتي پانگه
۵۵۰	۱۵۰	۷۰۰	ټوله عملياتي پانگه
۶۰	۵۰	۱۱۰	۱ کټگوري
۳۵	۶	۴۱	۲ کټگوري
۹۵	۵۶	۱۵۱	ځایي عملياتي پانگه

د هغو توکو او خدماتو تر منځ چې د لومړیتوب د کټگورۍ په حیث پېژندل شوي دي، شا او خوا ۵۲۰ میلیون ډالره یې تجهیزاتي لگښتونه (په عمده او اساسي اقلامو باندې د پانگې لگول) او ۱۱۰ میلیون ډالره یې عملياتي اقلام دي چې د افغان خصوصی سکتور د شته ظرفیتونو په محدوده کې موجود او یا ډیر ورته نږدې دي (۱ کټگوري). امکان لري چې د ډیرې وړتیا لرونکي شرکتونه د ۱-۲ کلنو په بهیر کې د ۳۱۰ میلیون ډالرو په ارزښت نوره تجهیزاتي پانگه او د ۴۱ میلیون ډالره عملياتي پانگه چمتو کړای شي (۲ کټگوري).

ډیرې ځایي شرکتونه د کان کیندنې په سکتور کې کار کولو ته لیوالتیا لري، خو قوي احتمال شتون لري چې یو شمېر لوی شرکتونه ممکن د کانونو تدارکاتو په برخه کې پانگونې ته تمایل ولري. د ودانیزو چارو لپاره د خامو موادو چمتو کونکي، تولیدونکي او د خدماتو وړاندې کونکي شرکتونه هغه شرکتونه دي چې د دې څېړنې په ترڅ کې ارزول شوي دي. که څه هم چې ځایي تدارکات د ډیرو ننگونو سره مخامخ دي.

د توکو او خدماتو کیفیت او هغوی ته لاس رسې په افغانستان کې صنعت پوځوالي ته نږدې رسیدلې او ډیرې مصرفي شیان، ودانیز توکي او تجهیزات بهر څخه واردیږي. هغه توکي چې په افغانستان کې تولیدیږي او یا تړل کیږي، تر ډیره په وړاندو باندې اتکا لري چې له امله یې د ځایي اجزاوو په اړه پوښتنې راولاړیږي. ډیرې توکي او خدمات چې اوس مهال د افغان شرکتونو لخوا برابرېږي، د عینک او امو سیند د پروژو لپاره په کافي اندازه او کیفیت سره یې چمتو کونه ممکن نده. سر بیره پر دې، ځایي چمتو کونکي د هغه ننگونو په وړاندې د درېدنې لپاره په کافي اندازه وړتیا نلري کوم چې د استخراجي صنایعو د پراختیا په پایله کې رامنځ ته کیږي او د دې خبرې لامل د عملياتي او تخنیکي معلوماتو نه شتون، ضعیف مدیریت او د استخراج په برخه کې د مهارتونو کمی دی. د عینک او امو سیند پروژې په لري پرتو او کلیوالو سیمو کې موقعیت لري چېرته چې د ځایي ټولنو د وړتیاوو او زېربناو محدودیتونه د تدارکاتو په وړاندې یو بل خنډ رامنځ ته کوي.

ناڅرگند عواید د ځایي شرکتونو لپاره د دې دوه پروژو په هکله نابشپړ معلومات او ځینې ابهاماتو هم د بالقوه گټو یا عوایدو څیړل او ارزول ستونزمند کړي دي. له دې امله په هغه چاپیریال کې چې مالي سرچینو ته لاس رسې وار دمخه د پورونو د تضمین، د خطرونو د مدیریت لپاره د محدودو وسایلو او پانگوني لوړ لگښتونو له امله ستونزمند شوي دي، یوه بله ستونزه گنل کیږي. ډیرې کمپني د پور اخیستلو وړتیا او همدارنګه د ونډو تساهي ته لیوالتیا نلري او لنډ مهالي لیدلوري ته میلان لري.

معلومات. د عينك او اموسيند پروژو د تميلوونكو له لوري معلومات نېغ په نېغه خصوصي سكتور ته نه ليريدول كيري چې له كبله يې د خايي شركتونه لپاره د فرصتونو ارزونه ستونزمنه شوي ده. ژبني خنډونه او بډگماني (د اعتماد نه شتون) د معلوماتو د ليريد مخنيوي كوي.

د تدارك شته ترتيبات كېدای شي افغان شركتونه په پروژو كې د گډون څخه زړه توري كړي. دولت د استخراج صنايعو د قرار دادنو د ترلاسه كولو لپاره مهمه وسيله گڼل كيري او هغه خصوصي شركتونه چې د چارواكو سره تړاو نلري، د فساد او خپلوی پالنې (خپلو خپلوانو ته د كار وركولو) په هكله انديښنه لري. سر بيره پردې، د اموسيند پروژې د بهرنيو تمويلونكو او دولت سره د وطن گروپ اړيكي كېدای شي د نورو شركتونو د گډون په مخ كې خنډ وگرځي. ياد گروپ پروژې ته د يو لړ توکو او خدماتو د وركړې وړتيا لري. په دې وړستيو كې، د خايي تداركاتو په پراختيا باندې متمرکز نوښتونه همغږي شوي ندي.

سياسي او اقتصادي خطرات: سياسي او اقتصادي خطرات چې په ۲۰۱۴ كال كې د نړيوالو ځواكونو په وتلو، خراب امنيت، عينك ته نږدې د لرغون پيژندنې فعاليتونو او همدارنگه د استخراج د موجودو قرار دادنو د راتلونكي په اړه نابقيني او د بهرني پانگوالو څخه د CSR شرايطو له امله رامنځته كيري به ستري ننگونې وي. كه چېرې خايي شركتونه غواړي د هغه فرصتونو څخه چې د عينك او اموسيند پروژو لخواه رامنځته كيري پوره پوره گټه پورته كړي، نو هغوي به تخنيكي او مالي ملاتړ ته اړتيا ولري. د ملاتړ وړانديز شوی پروگرام به په هغه خايي كاروبارنو يا سوداگريو باندې چې لا د مخكې د ودې وړ او په ښه ډول تنظيم شوي وي او همدا رنگه قوي مديريت ولري، تمرکز وكړي. د دې لپاره به د څو اړخيزه او دوه اړخيزه تمويلونكو، د عينك او اموسيند تمويلونكي (ام سي سي او سي ان پي جي اي - ډبليو)، د كانونو وزارت، د افغانستان د سوداگري او صنايعو خونه، پانگونكو او محلي سوداگرو فعال گډون ته اړتيا وي. وړانديز شوی جوړښت له مخې به د پروگرام د پلي كولو لپاره يوه نوې اداره جوړه شي. د مديريت او همغږی اداره به د ام سي سي او سي ان پي جي اي - ډبليو څخه ټول د تدارك اړتياوې مركزي كړي او معلومات به د وړتيا لرونكو عرضه كونكو ته د دوديز او انټرنېتي بازار په پراختيا په وسيله وليږدوي. ياده اداره به خايي سوداگري د بالقوه پانگوالو سره د كنفرانسونو او ارتباطي كمپاينونو يا فعاليتونو له لارې هم ونښلوي. سر بيره پردې، ياده اداره به د مهارتونو د پراختيا پروگرام چې د ام سي سي او سي ان پي جي اي - ډبليو تخنيكي مشاورينو او د سوداگريزو روزنكو لخواه چمتو كيري، مديريت كړي. بلاخره، دغه اداره به د پانگونې د پلانونو په يوالي كې مرسته وكړي څو د تداركاتو په پلان كې د گډون لپاره د هر انتخاب شوی شركت په كاري پلان كې د خايي عرضه كونكو ونډه ډيره شي. د پانگو، وړيا مرستو يا د خصوصي پانگي د شريكانو د روزني او پانگونې په تركيب سره به د وړتيا لوړونې او كيفيت ښه كوني له لارې د خايي توليد د ښه والي لامل وگرځي. په عين وخت كې، د معلوماتو بهتر جريان به د پانگونو او تداركاتو سره مرسته وكړي. د اغيزمندتوب د ارزونې په موخه به د دغه پروگرام څارنه او ارزونه وكړای شي.

پلي كېدنه به يې د لاندې ډول تر سره شي:

1. د پروگرام د همغږي چمتو كول او د ټولو دخپلو خواوو څخه د ژمنې ترلاسه كول
2. د گډونوالو ترمنځ د اړيکو رامنځ ته كول
3. معلوماتي تشه ډكول چې د تداركاتي اړتياوو او خايي وړتياوو پورې تړاو لري
4. د پانگونې او روزني له لارې د خايي وړتياو لوړول
5. د څارني او ارزونې، تعديل او تکرار له لارې د پايښت يا دوام څخه ډاډ ترلاسه كول